

Geniřletilmiş Özet

Metamfetamin Bağımlılığı ile İlgili YouTube™ Videolarının Kalitesi ve Güvenilirliği

Giriř

Metamfetamin kullanımı hem Türkiye'de hem de dünya genelinde artmaktadır. Avrupa Uyuřturucu ve Bağımlılık İzleme Merkezi 2023 raporuna göre, Avrupa'da ele geçirilen metamfetamin miktarının yaklaşık %81'inin Türkiye'de ele geçirildiğı ve bu miktarın bir önceki yıla göre %375 arttığı belirtilmektedir. Amerika'da, 2021'de 1.6 milyon kişinin metamfetamin kullandığı saptanmış olup, bu kullanım oranının 2019'a göre %45.5 arttığı görülmüştür. 2021'de, psikostimülan aşırı dozlar nedeniyle 32,537 kişi hayatını kaybetmiştir.

Çoğu aktif internet kullanıcısı sağık ile ilgili bilgilere çevrimiçi olarak ulaşmaktadır. En büyük video paylaşım platformu olan YouTube™, ruh sağık sorunlarını incelemek ve desteklemek için kullanılmaktadır. Ancak bağımlılık konusunun nasıl ele alındığı ve bağımlılıkla ilgili video içeriklerinin nasıl çerçeveslendiğı konusundaki bilgiler sınırlıdır. Artan popülerlikleri nedeniyle metamfetamin bağımlılığı hakkında her gün daha fazla video yayınlanmaktadır. Artan bu içeriklerin, bilgi kirliliğı ve yanlış yönlendirme kaynağı olup olmadığı, madde bağımlılığının tedavisini destekleyip desteklemediğı, videoların kalitesi ve güvenilirliği soru işaretlerini gündeme gelmektedir.

Sosyal medyada metamfetamin bağımlılığına ilişkin yanlış bilgiler hastaların tedavi ve yardım arama davranışlarını olumsuz etkileyebilmektedir. řu an için YouTube'da metamfetamin bağımlılığına ilişkin videoları inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmadaki amacımız metamfetamin bağımlılığı ile ilgili videoların kalitesini, güvenilirliğini ve içeriğini değerlendirmektir. Bu çalışma aynı zamanda metamfetamin bağımlılığı konusunda kişilerin maruz kaldığı bilgilerin doğruluğunu ve bilimsel verilerle uyumluluğunu ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, metamfetamin bağımlılığıyla ilgili YouTube videolarının içeriğini, kalitesini ve güvenilirliğini incelemeyi amaçlamaktadır. Google Trends kullanılarak en sık aranan terim “meth addiction” belirlenmiş ve YouTube'da bu terimle yapılan aramalar sonuçları incelenmiştir. Arama yapılmadan önce taraflılığı (bias) engellemek amacıyla tüm “çerezler” ve “geçmiş aramalar” temizlenmiştir. Arama motoru kullanıcılarının davranışlarına dair yapılan çalışmalar, kullanıcıların genellikle ilk sayfadaki sonuçları değerlendirme eğiliminde olduklarını, hatta çoğunlukla sayfayı kaydırma ihtiyacı duymaksızın karşlarına çıkan ilk birkaç sonuca odaklandıklarını bildirmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada çıkan tüm sonuçlar yerine ilk 204 video değerlendirmeye alınmıştır.

Değerlendirme yapılan videolarda youtube reklamları, markalar tarafından oluşturulan videolar elenmiştir. Yine İngilizce olmayan, konuyla ilgili olmayan, ses, görüntü ya da altyazı içermeyen, tekrarlayan videolar değerlendirme dışı bırakılmıştır. 15 dakikadan daha uzun videolar da değerlendirme dışı bırakılmış, sonuç olarak tüm kriterlere uygun bulunan toplamda 148 video için skorum yapılmıştır. Tüm değerlendirmeler iki psikiyatrist tarafından eş zamanlı ve birbirinden habersiz olarak yapılmıştır ve gözlemciler arası güvenilirlik hesaplanmıştır.

Videolar, deneyimlerini paylaşan kişiler/metamfetamin bağımlıları (MA), sağık çalışanları (HP) ve kuruluşlar (medya ve sivil toplum kuruluşları) (ORG) olarak kategorize edilmiştir.

Tüm videolar baştan sona izlenmiş videoların görüntüleme sayısı, like sayısı, yorum sayısı, yüklenmeden bu yana geçen süre ve video süresi (dakika) kaydedilmiştir. Bu veriler kullanılarak, izlenme oranı formülü, video güç indeksi (VPI) hesaplanmıştır.

DISCERN sağık alanında yapılmış yazılı araştırmaların değerlendirilmesi için yayınlanmış ve toplam 16 sorudan oluşan bir araçtır. Yapılan önceki çalışmalar video'ların bilgi güvenilirliğinin değerlendirilmesinde bu ölçeğın 5 sorudan oluşan modifiye bir formunu kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu sebeple bu araştırmada da, video güvenilirliğinin değerlendirilmesinde 5 sorudan oluşan modifiye indeksin kullanımı tercih edilmiştir. Video kalitesinin değerlendirilmesinde ise Video Information and Quality Index (VIQI) kullanılmıştır. VIQI, 5-puanlık Likert ölçeğini video kalitesinin değerlendirmesinde kullanır. Videolar; *bilgi akışı*, *bilgi doğruluğı*, *kalite*, *doğruluk/tutarlılık* alanlarının her birinden 0 (zayıf) ila 5 (yüksek) puan arasında puanlanmış ve *toplam kalite skorları* belirlenmiştir. Videoların içeriklerinin kullanışlı olup olmadığının belirlenebilmesi amacıyla, on basamaktan oluşan içerik kullanışlılık indeksi oluşturulmuştur.

Bulgular

Kriterleri sağılayan toplamda 148 video analiz edilmiş ve bu videoların içeriğı, kalitesi ve güvenilirliği değerlendirilmiştir. Ortalama DISCERN güvenilirlik puanı 1.91 ± 1.51 iken ortalama VIQI toplam kalite puanı 9.66 ± 5.56 olup, mümkün olan maksimum puan olan 20'nin yaklaşık yarısıdır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan ve minimum puan 0, maksimum puan 10 olmak üzere toplam 10 maddeden oluşan içerik kullanışlılık puanı 3.01 ± 2.34 olarak belirlenmiştir.

Üç grup birbiriyle karşılaştırıldığında MA tarafından hazırlanan videoların HP veya ORG tarafından hazırlanan videolara göre istatistiksel olarak daha uzun sürelerle sahip olduğu görülmüştür. MA ve ORG tarafından hazırlanan videoların izlenme sayısı, beğeni sayısı, yorum sayısı ve izlenme oranları, HP'nin hazırladığı videolara göre oldukça yüksek saptanmıştır. Ancak iki grup (MA'nın hazırladığı videolar ve ORG'nin hazırladığı videolar) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamadı. Videoların kalitesi ve içeriği açısından HP tarafından hazırlananlar, MA ve ORG tarafından hazırlanan videolara göre anlamlı düzeyde daha yüksek güvenilirlik puanlarına sahiptir ($p < .005$). HP tarafından hazırlanan videoların video güç indeksi puanları ORG'ye göre daha yüksek bulunmuştur ($p < .001$).

Video süresinin, güvenilirlik puanı ($r = 0.643$, $p < .001$), akış ($r = 0.715$, $p < .001$), bilgi doğruluğu ($r = 0.645$, $p < .01$), kalite ($r = 0.663$, $p < .001$), kesinlik ($r = 0.669$, $p < .001$), toplam kalite puanı ($r = 0.694$, $p < .001$) ve toplam içerik yararlılık puanı ($r = 0.651$, $p < .001$) ile pozitif korelasyon göstermektedir. Benzer şekilde, görüntüleme sayısı, yüklemekten bu yana geçen gün sayısı, yorum sayısı ve beğeni sayısı, güvenilirlik puanı, akış, bilgi doğruluğu, kalite, kesinlik, toplam kalite puanı ve toplam içerik kullanışlılık puanı ile pozitif yönde ilişkilidir.

Tartışma

Çalışmanın sonuçları, metamfetamin bağımlılığı hakkındaki YouTube videolarının genel olarak düşük kalitede olduğunu ve içeriğinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Sosyal medya, madde kullanımını özendirici olabileceği gibi metamfetamin bağımlılığıyla ilgili damgalamayı aşmaya da yardımcı olarak bağımlıların yardım alma ihtimalini arttırabilmektedir. Araştırmamızda her ne kadar sağlık çalışanlarının ve organizasyonların videolarının güvenilirlik ve toplam kalite puanları kişisel deneyimini paylaşanlardan yüksek olsa da her üç grupta da ortalama skorlar oldukça düşüktür. Videoların kullanışlılık skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmasa da skorlar yine oldukça düşük saptanmıştır. Sosyal medya kullanımı pek çok ruhsal sorun ile ilgili bilgi vermek için son derece önemli olsa da metamfetamin ile ilgili videoların kalitesinin ve kullanışlılığının düşük olması, videolara erişenlerin metamfetamin bağımlılığı ve tedavisi ile ilgili kullanışlı içeriğe ulaşamadıklarına işaret ediyor olabilir. Özellikle ergenleri ve genç yetişkinleri bu ürünlerin olumsuz etkilerinden korumak için bu ortamlara müdahale etmeye yönelik potansiyel stratejiler geliştirmek ve internette sunulan bilgilerin güvenilirliğini arttırmak önemlidir.

Sağlık profesyonelleri ve kişisel deneyimlerini paylaşanlar, videolarını daha güvenilir hale getirmek için içerik zenginliğine ve güncelliğine odaklanmalıdır. Bu, metamfetamin bağımlılığı ve tedavisi hakkında doğru bilgiye erişim ve etkileşimin artmasına olumlu katkı sağlayacaktır. Ayrıca, videoların daha uzun süreli ve izleyici dostu olması, güvenilirlik ve kalite açısından önemlidir. Bu bulgular, metamfetamin bağımlılığıyla mücadelede çevrimiçi kaynakların önemini vurgulamaktadır.